

МКОУ «Гимназия № 14 им. Э.К. Кудашева»

«Рассмотрено»

На заседании м/о учителей

Балкарского языка и

Литературы

Протокол № 92

От «31» 08 2022г.

Рук. Секции МНГ-

«Согласовано»

зам.директора по УВР

«Утверждаю»

директор МКОУ

«Гимназия № 14»

Р. Х. Жамборова

Приказ № 92 от «31» 08 2022г.

Рабочая программа
по учебному предмету

Балкарский язык

в 9 классе

на 2022 – 2023 учебный год

Количество часов: всего 502 в неделю 22-I-полу.
17-II-полу.

Составитель:

Циканова М.А.

г.о. Нальчик

2022г.

9 класс. Малкъар тил..

Планируемые результаты освоения конкретного учебного предмета, курса

9-ЧУ КЛАССНЫ ОКЪУУЧУЛАРЫ АНГЫЛАРГЪА, ЭТЕ БИЛИРГЕ КЕРЕКЛИ ЗАТЛА

- 1.Сёзлени фонетика, орфография, лексика, морфология, синтаксис эм къуралыу жаны бла тинтиу.
- 2.Программагъа кёре, битеу окъулгъан орфография, пунктуация жорукъланы тюз хайырланыу.
- 3.Тилни тюрлю-тюрлю кесеклерине кирген сёзлени бир бирден айыра, аланы морфология категорияларын ачыкълау.
- 4.Сёз тутушда эм айтымда сёзлени бир бирге кесек-чиклени болушлукълары бла байланганларын, бойсунуу халда байланыуну тюрлюлерини (келишиуню, тагъылыуну, къысылыуну) бир бирден башхалыкъларын кёргюзтюу.
- 5.Сёз тутушну баш къауумларыны тюрлюлерин табыу.
- 6.Айтымны членлерин табыу, аланы энчиликлерин ачыкълау.
- 7.Бош эм къош айтымланы тюрлю-тюрлю къауумларын бир бирден айырыу.
- 8.Литература тилни мардаларын билиу. Кёлденжазма, автобиография, заявление жазыу. Тилни стильлерини энчилик-лерин кёргюзтюу. Кесини жазыу ишлерин стиль жаны бла тюзетиу, алада орфография эм пунктуация халатланы таба билиу.
- 9.Малкъар тилде жазылгъан текстлени терк эм кесгин окъуй билиу.

Предметные результаты (МАЛКЪАР ТИЛНИ ДЕРСЛЕРИНДЕ ПРЕДМЕТЛЕ АРАЛЫ БАЙЛАМЛЫКЪЛАНЫ БАРДЫРЫУ)

ШКОЛДА МАЛКЪАР ТИЛДЕН ДЕРСЛЕДЕ БУ ПРОГРАММАЛА БЛА ХАЙЫРЛАНЫУНУ ЮСЮНДЕН

Бу программала 5 – 9-чу классланы окъуучулары ана тилден нелени билирге, нелеге юренирге керекли болгъанларын кёргюзтедиле. Устазла кеслерини ишлеринде аланы толтурургъа борчлудула.

Бу программалада хар бёлюмге, хар темагъа ненча сагъат берилирге болгъаны кёргюзтюледиле. Алай, белгилисича, хар класс бирча къарыулу болмайды. Кёбюсюнде классны окъуучуларыны араларында къарыулула, къарыусузла да боладыла. Аны себепли, ол кёргюзтюуге да таяна, устаз малкъар тилге берилген заманны кеси тап кёргенича хайырланыргъа керекди. Ол эркинлик устазгъа заманны хар темагъа аны къыйынлыгъына кёре юлеширге онг береди. Программа материалны сабийлеге къалдырмай билдирирге керекди.

Окъуучуларыны барысына да программа материалны толусунлай билдирир ючюн, устаз, эсеп этип, окъулгъан материалны къайтарыугъа къуруда эс бургъанлай турургъа керекди. Ол иш тап бардырылса, материалны кезиуюнде билмей къалгъан окъуучула да аны артда билирге боладыла.

Бир-бирде уа окъуучула, жангы материалны иги билир ючюн, эски материалны къайтарыргъа керек боладыла. Устаз аны да эсден кетермезге керекди. Сёз ючюн,

«Айтымны членлерини къралыулары» деген теманы билир ючюн, ала тилни кесеклерин, аланы болушлукъчу формаларын къайтарсала, игиди. Айтымны бир туудукъ членлерин иги ангылар ючюн а, сабийлеге тенг жарашдырыучу байламланы къайтарып окъургъа тийишлиди. Быллай байламлылыкъны эсге алып ишлесе, устазны дерслери жетишимли барадыла.

Содержание учебного предмета, курса

9-ЧУ КЛАСС.

51 сагъат (андан 10 с. — сёлешимни айнытыугъа)

ОЗГЪАН ЖЫЛЛАДА ОКЪУЛГЪАН ЗАТЛАДАН КЪАЙТАРЫУ (4с.)

Айтымны сансыз членлерини баш членлерине кысылып, тагъылып, ала бла келишип жюрюулери. Айтымны баш членлерини бир бирлери бла келишиулери. Малкъар тилде айланчла. Аланы магъана жаны бла айтымгъа ушаулары. Айтымланы бла айланчланы энчиликлери.

КЪОШ АЙТЫМ(1 с.)

Къош айтымны ангылатыу. Къош айтымланы къауумлары: тенг жарашхан къош айтымла эм бойсуннган къош айтымла. Аланы кесеклерини бир бирге магъана эм грамматика жаны бла байланыуларында болгъан энчиликле.

ТЕНГ ЖАРАШХАН КЪОШ АЙТЫМЛА (4 с.)

1.Тенг жарашхан къош айтымны кесеклерин бир бирге байлар ючюн хайырланылгъан мадарла: тенг жарашдырыучу интонация, тенг жарашдырыучу байламла, кёргюзтюучу алмашла, иеликчи жалгъаула, къош айтымны кесеклерини экисине да бирча къарагъан сёзле. Байламлы тенг жарашхан къош айтымла (жалгъаучу байламлы, айырыучу байламлы, кършылаучу байламлы). Аллай айтымлада тыйгъыч белгиле. Байламсыз тенг жарашхан къош айтымла. Алада тыйгъыч белгиле.

2.Тенг жарашхан къош айтымланы таба, тюз айыра, хайырлана, тыйгъыч белгилерин сала билиу.

БОЙСУННГАН КЪОШ АЙТЫМ (17 с.)

1. Бойсуннган къош айтым. Аны баш кесеги эм бойсуннган кесеги. Бойсуннган къош айтымны бойсуннган кесегини членлерини бирини орунуна жюрюую (Мен билеме: сен къойчуса. Бизге белгилиди: Азиз инженерди). Бойсуннган къош айтымны кесеклерини байланыуларына кёре тюрлюлери: байламлы къош айтымла, байлам сёзлю къош айтымла, байламсыз къош айтымла. Бойсуннган къош айтымланы бойсуннган кесеклерини къллайла болгъанларына кёре къауумлары (бойсуннган башчы, хапарчы, толтуруучу, айгъакълаучу, болумчу, сансыз кесеклери болгъан къош айтымла). Ортакъ членли бойсуннган къош айтымла. Бойсуннган къош айтымланы къауумларында тыйгъыч белгиле. Талай бойсуннган кесеги болгъан къош айтымла. Алада тыйгъыч белгиле.

2. Бойсунган кѳош айтымланы тюрлюлерин бла айланч членли айтымланы бир бирден айыра, тюз хайырлана, тыйгыч белгилерин сала билиу.

ЛИТЕРАТУРА ТИЛ, АНЫ МАРДАЛАРЫ.

СТИЛИСТИКА. ТИЛНИ СТИЛЬЛЕРИ (5 с.)

1. Литература тил, аны мардалары. Тилни баш тюрлюлери (стильлери): сѳлешуи стиль, китап стиль, ишчи стиль, илму стиль, публицистика стиль, литература стиль. Тилни тазалыгы.
2. Тилни стильлерин бир бирден айыра, таза сѳлеше билиу.

МАЛКЪАР ТИЛНИ ГРАММАТИКАСЫН ТИНТИУНЮ ТАРЫХЫНДАН (1 с.)

1. Малкърда бла Къарачайда илму-излем институтлада эм вузда кърарачай-малкър тилни тинтилиуу эм окъулуу. Малкърлыланы бла кърарачайлыланы араларында ана тилни тинтген алимле. Тилни грамматикасын тинтиуде, аны жаш тѳлюге окъутууда аланы ишлерини маъаналары.
2. Малкър тилни грамматикасыны илму жаны бла тинтилиуюню кысха тарыхын билиу.

5 – 9-ЧУ КЛАССЛАДА ОКЪУЛГЪАН ЗАТЛАДАН КЪАЙТАРЫУ (13 с.)

Фонетикадан бла лексикадан, морфологиядан, синтаксисден эм орфографиядан окъулган затла бла байламлы баш вопросланы жыйышдырып кърарачайы. Тилни тюрлю-тюрлю стильлери бла байламлы жазыу ишле бардырыу. Юй турмушну, адетни, кылыккыны, халккыны историясыны юсюнден кѳлденжазма жазыу. Окъуучуланы заявление, автобиография жазаргъа юретиу.

Дополнительный материал. Печатные издания:

Россияны илмула академиясы, Малкър излем институт. Ангылатма сѳзлюк (Зтом).

Нальчик, «Эль-Фа», 1996

И.Х. Ахматов, М.Б. Кетенчиев, А.Т. Додуева, А.М. Мизиев, С.Х. Хуболов . «Кърарачай – малкър тилни морфологиясы» (Къабарты- малкър кърал университетни малкър бѳлюмюне дерслик), Нальчик, «Полиграф сервис и Т» 2005

Ж.М. Гузеев. «Бусагъатдагы – кърарачай – малкър литература тил». Нальчик, «Эльбрус», 1998

Ж.М. Гузеев. « Бусагъатдагы кърарачай – малкър тил» -2чи кесеги (Студентлеге дерслик) Карачаевск, 2006

Ж.М. Гузеев. « Школда малкър тилни окъутууну проблемалары» (Устазлагъа бла студентлеге окъуу пособие) Нальчик, «Эльбрус», 2005

Ж.М. Гузеев. « Бусагъатдагы малкър тил» (КъМКъУ-ну педагогика колледжини окъуучуларына дерслик) Нальчик, «Эльбрус», 1999

Ж.М.Гузеев. Орфография сѣзлюк. Нальчик «Эльбрус».1999

Ж.М.Гузеев. Малкъар тилни школ ангылатма сѣзлюгю. Нальчик «Эльбрус»,2013

Ж.М.Гузеев. Омонимлени сѣзлюгю. Москва, 2013

Э.Р. Тенишев, Х.И. Суюнчев. Карачаево - балкарский русский словарь. Москва, «Русский язык», 1989

С.К. Башиева , З.Къ. Жарашуева. Малкъар тилни школ фразеология сѣзлюгю. Нальчик,«Эльбрус», 1994

И.М.Отаров, А.Б. Габаева. Русско- балкарский толковый словарь отраслевой лексики. Нальчик, «Эльбрус»,2000

Таблицы по балкарскому языку 5-9 классы. КБР, центр «Книга», 2012

Программа рассчитана на 50 часа в год: 1-е полугодие- 2 часа; 2-е полугодие – 1 час в неделю.

«Утверждаю»

Директор МКОУ «Гимназия № 14»

Р.Х. Жамборова.

Приказ № от « » 2022 г.

Календарно-тематическое планирование уроков балкарского языка
в 9 классе на 2022 – 2023 учебный год

Учитель – составитель: Циканова М.А.

№	Темы	Количество часов	Дата прохождения тем по плану	Дата прохождения тем по факту
	1-й триместр Киришиу			
1.	Малкъар тил. Аны сакълауну эм айнытыуну халкъны жашауунда магъанасы.	1	02.09.	
2.	8-чи классда окъулгъан затладан къайтарыу. Сёз тутуш бла бош айтым.	1	05.09.- 09.09.	
3.	Тюз сезню бла седегей сезню ангылатыу	1		
4.	Тюз сёзлю айтымлада тыйгъыч белгиле. Тюз сёзлю айтымны синтаксис жаны бла тинтиу.	1	12.09.- 16.09.	
5.	Айтым. Аны тюрлюлери. Малкъар тилде айланчла.	1		
6.	Сынау жаздырма «Сарыкъанатчыкъ» (входная контрольная)	1	19.09.- 23.09.	
7.	Къошакъ айтым. Ушакъ. Цитата.	1	26.09.- 30.09.	
	Къош айтымланы къауумлары. Тенг жарашхан къош айтымла.			
8.	Къош айтымны ангылатыу. Тенг жарашхан къош айтым эм аны кесеклерин бир бирге байлагъан мадарла.	1		
9.	Байламлы тенг жарашхан къош айтымла.	1	03.10.-	
10.	Байламлы тенг жарашхан къош айтымда	1	07.10.	

	тыйгыч белгиле.			
11.	Байламсыз тенг жарашхан кьош айтымла.	1	10.10.- 14.10.	
12.	Байламсыз тенг жарашхан кьош айтымда тыйгыч белгиле. Тенг жарашхан кьош айтымны синтаксис жаны бла тинтиу.	1		
13-14	Эсденжазма. «Аслангерий»	2	17.10.- 21.10.	
15.	Халатла бла ишлеу. Тенг жарашхан кьош айтымны синтаксис жаны бла тинтиу.	1	24.10.	
16	Тенг жарашхан кьош айтымны кьайтарыу.	1	28.10.	
	Бойсуннган кьош айтымла			
17.	Бойсуннган кьош айтымны ангылатыу.	1	07.11.-	
18	Бойсуннган кьош айтымны кесеклерини байланыулары.	1	11.11.	
19.	Бойсуннган кьош айтымда тыйгыч белгиле.		14.11.-	
20.	Бойсуннган кьош айтымланы бойсуннган кесеклери кьаллайла болгъанларына кёре кьауумлары.	1	18.11.	
21.	Бойсуннган башчы айтымлы кьош айтымла.	1	21.11.- 25.11.	
22	Бойсуннган толтуруучу айтымлы кьош айтымла.	1		
23.	Бойсуннган хапарчы айтымлы кьош айтым	1	28.11. 02.12.	
24-	Бойсуннган айгьакълаучу айтымлы кьош кьош айтым.	1		
	2-й триместр			
25.	Бойсуннган болумчу кесекли кьош айтымла.	1	05.12.- 09.12.	
26.	Бойсуннган заманчы кесекли кьош айтымла.	1		
27	Бойсуннган орунчу кесекли кьош айтымла.	1	12.12.-	
28.	Бойсуннган халчы кесекли кьош айтымла.	1	16.12.	
29.	Сынау жаздырма. «Шакъманланы Фуза» (Полугодовая контрольная)	1	19.12.- 23.12.	
30.	Халатла бла ишлеу.	1		

31	Бойсуннган сылтаучу эм бойсуннган себепчи	1	26-12-30.12	
32	кесеклери болган кьош айтымла.	1		
33	Бойсуннган муратчы кесекли кьош айтымла.	1	11.01.-13.01	
34.	Бойсуннган ёлчемчи кесекли кьош айтымла.	1	16.01-20.01.	
35	Бойсуннган таянчакъ кесекли кьош айтымла.	1	23.01.-27.01.	
36	Бойсуннган сансыз кесекли кьош айтымла.	1	30.01.-03.02.	
37-38	Эсденжазма. «Малкъарукъланы Дадаш»	2	06.02.-10.02. 13.02.-17.02.	
39.	Бойсуннган кьош айтымны синтаксис жаны бла тинтиу.	1	20.02.-24.02.	
40.	Ортакъ членли айтымлада тыйгыыч белгиле. 3-й триместр	1	27.02.-03.03.	
41.	Талай бойсуннган кесеги болган кьош айтымла.	1	06.03.-10.03.	
	Литература тил. Тилни стильлери.			
42.	Литература тил, аны нормалдары.	1	13.03.-17.03.	
43.	Тилни стильлери	1	29.03.-31.03	
44	Малкъар тилни грамматикасын тинтиуню тарыхындан.	1	03.04.-07.04.	
45	5-9-чу класслада окъулгъанны къайтарыу	1	10.04.-14.04.	
46	Фонетика, графика, орфография.	1	17.04.-21.04.	
47	Сынау жаздырма. «Халкъ жыр» (Промежуточная контрольная)	1	24.04.-28.04.	
48	Лексика, фразеология, стилистика.	1	02.05.-05.05.	
49	Сёз къурау, морфология, синтаксис, пунктуация.	1	08.05.-12.05.	
50	Халатла бла иш. Жылны ичинде окъулгъанны бегитиу.	1	15.05.19.05.	

Практическая часть программы

Контрольные виды работ	Количество
Диктант (жаздырма)	3
Изложение (эсденжазма)	2
Итого:	5